

12 januari 1889 **De nijverheid in de Peel.**

Wie vóór een dertigtal jaren een kaart ter hand nam van Limburg en Brabant, zag op den Westrand van 't Hertogdom Limburg tot over den oostrand der provincie Noord-Brabant een lang groot moeras aangegeven, loopende van Weert tot voorbij Gemert, den naam dragend van Peelmoeras. Deze streek stond ook van ouds in kwaden reuk. De weg van "Meijel op Seven" door de moerassen is spreekwoordelijk geworden. De geheele streek bestond uit meertjes, zoogenaamde vliezen, en uit lage heidevelden, begrensd door zandduinen. Slechts de herder met zijne kudde waagde zich in de eindelooze veenvlakte, en vond bij guur weder onderkomen in de schaaпshutten, die hij zich hier en daar opsloeg. Het geschreeuw van den kievit en den roerdomp verbrak alleen de stilte, en de reiziger, die door de boomlooze woestenij van Horst naar Sevenum trok, ontmoette soms bij toeval nog den een of anderen jager, die bij de vliezen het waterwild achtervolgde.

En thans hoe is de toestand veranderd! Het stoomros doorsnijdt langs de lange effen baan de Peel, en de spoorfluit verkondigt de ligging van eene halte in de eens zoo barre streek. Door verbeterden waterafvoer zijn de vliezen grootendeels verdwenen. Door opvolgenden verkoop van gedeelten gemeentegrond, zijn nieuwe eigenaars en ontginners gekomen, die bosschen aangelegd en moerassen drooggelegd hebben, en die rondom de door hen gestichte woning door noeste vlijt eenige morgen gronds in bouwgrond herschiepen.

De besturen der gemeenten, die een gedeelte der Peel bezaten, hebben ook niet stil gezeten. Zij hebben door den aanleg van wegen, waterleidingen, kanalen en vaarten den vooruitgang der streek zeer bevorderd.

Toch had de Peel nog meer waarde, dan voor enkele ontginning. De bovengrond toch bestaat geheel uit veengrond, en is daardoor zeer geschikt voor de turfmakerij. Door het in veiling brengen van gunstig gelegen gedeelten, gaven de gemeenten Deurne en Horst aan de particuliere nijverheid gelegenheid, hier een nieuwe bron van volkswelvaart en volksbestaan te openen, die zegen over de streek zou brengen.

Vroeger hebben we reeds in eene beschouwing eene geschiedenis van Helenaveen geleverd, die onzen lezers wellicht nog eenigszins in 't geheugen zal gebleven zijn. Daarom stellen we ons hier tevreden, met te herinneren, dat de heer Van de Griendt uit 's Bosch, de grondlegger van het dorp Helenaveen en der turfindustrie aldaar is; andere Maatschappijen hebben zich bij de eerste gevoegd. Kanalen en wijken zijn aangelegd, en bevorderen het verkeer. De turfstrooisel-industrie deed verscheidene fabrieken verrijzen, en gaf vele handen werk.

Z. M. de Koning toonde nog onlangs Zijne Hooge ingenomenheid met Helenaveen en met het werkvolk, dat hier "goed betaald, goede gevoed, zonder dwang of gedwongen winkelnering" ? cht over de nijverheid ? streek onzer provincie ? we hier eenige bijzonderheden ? ontleend aan de mededeelingen? het geneeskundig staatstoezicht? kend is, heeft de maatschappij ? in 1884 ruim 400 hectaren ? Horst in exploitatie genomen ? het uitgraven van zwarte veen ? op zeer kleine schaal ge? ?dt hier voornamelijk de bovenlaag, de zoogenaamde grauwe turf ? strooisel verwerkt waarvan ? 1887 zijn afgeleverd 28,161,615 ?

In de turfstrooiselfabriek zijn werkzaam talrijke werklieden, onder welke ? jongens tusschen 14 en 20 jaren worden aangetroffen, terwijl 's winters ? des zomers 300 volwassen mannen als turfgravers dienst doen. Voor het verwerken van turf, namelijk het in hopen zetten tot drogen, den aanvoer naar de schuiten enz. zijn 's winters 100 en 's zomers ongeveer 200 werklieden in dienst; de helft van dit laatste personeel bestaat nagenoeg uit jongens boven de 12 jaren en uit ongehuwde vrouwen.

De verdiensten der werklieden loopen zeer uiteen, doordien buiten de fabriek alles in accoord geschiedt. In de fabriek ontvangen de volwassen arbeiders gemiddeld 16 cent per uur, terwijl de turfgravers en sjouwers ongeveer 15 cent, vrouwen 10 à 12 cent, en jongens 7 à 8 cent per uur verdienen. Volgens de directie overtreffen deze loonprijzen aanmerkelijk die, welke in Drenthe gegeven worden, zoodat ook geregeld veenarbeiders uit Drenthe en Overijssel te Horst werk zoeken en vinden."

't Ware wel te wenschen geweest, dat Domela Nieuwenhuis, alvorens zijne insinuaties over slecht betaalde veenwerkers en f90 verdienende veenbazen in de Tweede Kamer te berde te brengen, eens een kijkje te Helenaveen en omstreken genomen had. Hij zou dan, zoo hij gewild had, zich hebben kunnen overtuigen van de ongegrondheid zijner ideeën en de valsheid zijner beschuldigingen. 't ?em noch zijn volgelingen echter g?den, zijne theoriën daar te gaan verkondigen, want de nijvere veenarbeiders zouden hen wellicht, in hun ijver voor orde, misschien op al te gevoeligewijze aan 't veien willen brengen, dat zij van de roode theorieën volstrekt niet gediend zijn, en bij trouwe arbeiders ook warme vaderlanders zijn.

Personenregister

heer Van de Griendt uit 's Bosch.....	1
Z. M. de Koning.....	1
volwassen arbeiders gemiddeld 16 cent per uur.....	1
de turfgravers en sjouwers ongeveer 15 cent.....	1
vrouwen 10 à 12 cent.....	1
jongens 7 à 8 cent per uur.....	1
Domela Nieuwenhuis.....	1